

První část dialogu byla natočena ve čtvrtek 4. dubna 2013 dopoledne v prostorách pracovny Heleny Langšádlové Malostranské náměstí 7/19, Praha1, Malá Strana.

MS: *Co pro vás znamená rok 1989? Jestli se nepletu, tak vám bylo 26 let. To znamená ve věku, kdy člověk je plný elánu.*

HL: Pro mě stejně jako pro všechny to byla výjimečná doba. Byla trochu ovlivněná tím, že jsem měla velmi malé děti. Můj mladší syn se narodil v roce 1989. Přesto jsem snažila zúčastňovat nějakých akcí a zapojit se do toho, co se kolem nás dělo. Koncem roku 1989 jsem vstoupila do KDU - ČSL. Tenkrát strany, která mně byla nejbližší. Byla jsem oslovena, ovšem bylo to z takového nutkání, že do nové situace by se každý z nás měl aktivně zapojit. To se stalo takovým výchozím postojem, že demokracie není cosi, co by nám zde bylo dáno nám odněkud z venku. Demokracie je nabídka, je dlouhá cesta. Funguje pouze tehdy, když se aktivně zapojujeme.

MS: *To znamená, že je to výzva, kterou bychom mohli shrnout do věty: „Člověče, přidej se!“ Proč jste neměla zájem vstoupit do Občanského fóra?*

HL: Dlouhodobě jsem zastáncem přístupu, že v rámci parlamentní demokracie mají fungovat standardní politické strany, jež mají ideový základ a jasně definovaný rozměr. Nejsem příznivcem toho, aby v parlamentu zasedala široká, všeobjímající hnutí, protože si myslím, že to dlouhodobě nemůže fungovat. Samozřejmě, Občanské fórum bylo pochopitelnou reakcí na přelomové období, ale z dlouhodobého hlediska je naprosto přirozené, že se vyprofilovaly politické strany.

MS: *Dobrá, rok 1989 je pro vás spojen s nadějemi, že Československo se vydá vlastní cestou, osvojí si demokratický řád a začne se přičleňovat k západnímu světu, kam během první republiky patřilo.*

HL: Určitě. Považuji demokracii stejně jako mnozí z nás, za nejlepší formu správy společnosti, byť to má svá rizika. To, jak vypadá demokracie, záleží na každém z nás, na každém členovi společnosti.

... Krize ...

MS: *To jsme hovořili o politických východiscích, ale v jakém stavu jste nacházela společnost v roce 1989? Představitelé, tvůrci programu Občanského fóra se shodují, že to byla společnost, která trpěla hospodářskou, politickou, sociální, duchovní, ekologickou krizí. Zkrátka byl zde velký prostor pro reformy. Minulý režim jakoby společnost a hospodářství zhuntoval.*

HL: To máte bezesporu pravdu. Myslím si, že dvě bolesti, které jste zmínil, jsou charakteristické a podle mého názoru nejvíce ovlivňují i budoucí vývoj. Jedním z bodů je pro mě otázka mimořádné uzavřenosti. Lidé se uzavřeli před veřejným životem, uzavřeli se do svého soukromí, do svého světa. Tudíž dlouhodobě nebyli schopni a ochotni se zapojit v široké míře do veřejného života. To je velký kontrast mezi tím, jak se chovají například mí přátelé v Holandsku, kteří jsou dlouhodobě po generace vychováváni k tomu, aby nesli spoluodpovědnost za komunitu, za společnost, ve které žijí. Druhá velká bolest je hodnotová vykořeněnost. Myslím si, že je to skutečnost, na kterou narážíme během následného období.

MS: *Komunisté na hodnotové desorientaci pracovali, a tak se nemůžeme divit. Mnoho lidí se k nim hlásilo, jelikož byli součástí vládnoucí strany, ale víme, že to bylo i z čistého pragmatismu.*

HL: Ano, na hodnotové dezorientaci dlouhodobě pracovali. Jsem přesvědčena, že v posledních desetiletích byl vliv samotné ideologie - jako motivace - malý.

... Komunismus ...

MS: *Nyní bych naši pozornost upřel před rok 1989. Co pro vás znamená komunistická ideologie a ideologie jako taková? Když se člověk mohl podívat na vývoj po roce 1989, mohl zaznamenat: „Pryč s komunistickou ideologií a ideologiemi jako takovými.“ Důvodem bylo, že nám to pokrývá pohled na svět, v němž žijeme.*

HL: Celé dvacáté století bylo mimořádně vážně poškozeno těmi dvěma ideologiemi, a to komunismem a nacismem. Myslím si, že ideologie respektující lidská práva samy o sobě nejsou ničím zlým, protože pomáhají v orientaci jednotlivců ve společnosti. Tyto ideologie, které byly dominantními ve dvacátém století, však měly mimořádně tragické důsledky, protože jedna z nich – nacismus – vychází z nadřazenosti jedné rasy nad dalšími. Komunismus vychází z nadřazenosti jedné třídy nad zbytkem společnosti. To jsou ideologie, které – když se uplatňují v reálné politice – mají mimořádně zhoubné dopady.

MS: *Říkáte, ideologie ano, jelikož jsou kompasem člověka v politické realitě, ale ne ideologie, které si dělají patent na pravdu, což má destruktivní důsledky.*

HL: Když se podobně zhoubné ideologie začnou promítat do reálné politiky, vznikají z toho zoufalé projekty sociálního inženýrství, které můžeme vidět po celé dvacáté století, ale ještě i dnes. Například Severní Korea je klasickým příkladem. Jistě bychom našli i jiné země.

MS: *Kuba ...*

HL: Určitě.

MS: *Vůči minulému režimu máte negativní vztah, ale je podle vás tato ideologie něčím ospravedlnitelná? Snažila se vybudovat „spravedlivou společnost.“ Můžete říci, že i na Západě se snaží vybudovat spravedlivou společnost, nicméně na to jdou jiným způsobem.*

HL: To, co se stalo, to, co zoufale ovlivnilo životy desítek milionů, je neospravedlnitelné.

MS: *Bohužel, někteří lidé stále věří v ideu, která podle nich byla špatně vyložena.*

HL: Osobně tento pohled nezastávám. Jsem přesvědčena, že ideje nacismu i komunismu jsou ve svých kořenech zkrátka špatné, neboť nadřazují ve společnosti některou skupinu lidí.

MS: *Považujete komunistickou ideologii za cosi, co vede ke zmaru, ničení společenských, hospodářských hodnot?*

HL: Vede to určitě k obrovským ztrátám ve společnosti, a to jak v oblasti materiální, tak morální. V konečném dopadu jsme mohli vidět, kde se nacházely východní společnosti, které se touto ideologií řídily, a kam z hlediska hospodářského došly západní země. Větší a závažnější dopady však vidíme v hodnotovém vykořenění a deformaci člověka.

MS: *Etika byla považována za pouhou nadstavbu. Základem byly hospodářské vztahy. Díky negativní zkušenosti se lidé domnívali, že tato ideologie se „vytratí“, protože rok 1989 byl vítězstvím liberálního konceptu společnosti. Vidíte, jsme v době, kdy někteří lidé volají po jistotách, které jim například minulý režim nabízel.*

HL: To záleží na tom, jak každý z nás vlastně vidí společnost, jak by měla fungovat. Určitě k hodnotám evropské společnosti patří i vámi zmíněná solidarita. Země, jako je Česká republika, nebo země západní Evropy jsou solidární. Více jak polovinu státního rozpočtu vydáváme na sociální výdaje.

MS: *Je zde velká redistribuce.*

HL: Musíme hledat míru solidarity a nabízet pomoc těm, kteří jinak nemohou, kteří opravdu pomoc potřebují a potřebují i solidaritu těch druhých. Vždy je otázkou míra tohoto přerozdělování, míra společenské solidarity. Na tom se musí hledat celospolečenská shoda. Měli bychom si umět opravdu otevřeně říkat, jestli je vše přiměřené a únosné, že téměř půl milionu lidí pobírá invalidní důchod.

... Demokracie ...

MS: *To jsme však skočili do žhavé současnosti. Rád bych se zeptal, jak vnímáte obnovování demokracie a kapitalistického řádu. Můžeme říci, že demokratický pořádek je nedílnou součástí našeho historického vývoje.*

HL: Soudím, že demokratický pořádek není cosi automatického. Demokracie je hodnota, za kterou je nutné neustále bojovat. Měli jsme specifické výhody, že v meziválečném období byla u nás demokracie na poměrně vysoké úrovni, byť měla hodně slabých stránek. Kromě jiného proto, že velkou část parlamentních stran tvořily strany antisystémové a nemohlo docházet k alternaci. To znamená, že se neměnily strany, které byly v koalici a následně v opozici tím, že zde bylo právě množství antisystémových stran. Tento model z dlouhodobého hlediska demokracii deformuje. Nesmíme zapomínat na to, že poměrně demokratické prostředí zde bylo i posledních padesát let existence Rakousko - Uherské monarchie. V české historii máme mnoho dalších etap, kdy byly uplatňovány demokratické prvky. Můžeme říci, že na určitou tradici lze navázat, byť nejsme v pozici Velké Británie, která buduje demokratický systém a demokratické instituce již po staletí.

MS: *Ano, před rokem 1918 jsme navazovali na Rakousko a v roce 1989 jsme bohužel navazovali na nedemokratický režim. Byl zde velký deficit.*

HL: Velký omyl je, když si namlouváme, že období roku 1945 - 1948 bylo demokratickým obdobím. V tomto období byl velmi omezený počet politických stran. Již zde nefungoval podle mého názoru demokratický systém, a proto toto období za demokratické nepovažuji. Ano, deficit byl de facto po 50 letech opravdu propastný.

MS: *Dobrá, rád bych se zeptal, jestli si myslíte, že zdejší lid má o demokracii zájem. Mít demokracii znamená využívat politickou svobodu.*

HL: Přesně. Mám pocit, že někdy máme strach ze svobody, že máme strach z odpovědnosti za sebe sama. To je jedna věc, ale se strachem ze svobody souvisí i jistoty, které jste zmínil. Mnozí ve společnosti volají po tom, aby stát poskytoval jistoty. Jinými slovy: „Státe, zaříd!“ Je to právě dáno deformací desetiletí totality, kdy stát „zařídil“, kam děti mají jít na školu, kdy stát zařídil, kam kdo bude umístěn po skočení školy. Lidé měli pocit, že je povinností státu zaříditi mnoho věcí a nyní si s prostorem demokracie a svobody neumíme poradit.

MS: *Zanedlouho to bude čtvrtstoletí od počátku změn.*

HL: To je právě ten paradox. Toto období bude již delší než celé období první republiky.

MS: *Ano, ale Rakousko bylo pro mladé Československo živnou půdou a na jejím základě vyrostla první republika. Přechod k ní byl postupný. V roce 1989 byli lidé v jiné situaci. Mezi demokratickými režimy u nás bylo téměř 50 let, tedy 1939 - 1989. To máte dvě generace. Zkrátka návyky byly vykořeněny.*

HL: Mám obavy, že lidé mnoha demokratickým principům, demokratického systému, kompetencím jednotlivým prvkům - ať již hlediska vertikálního, či horizontálního, nerozumí.

MS: *Pro ně je to složité, ale demokracie není banalita. Nedorozuměním, nepochopením, vzniká hněv a odpor k systému.*

HL: Někdy i odpor k politice, je to dáno i vnímáním politiky nebo chybami, které v politice děláme. Sama se velmi často setkávám s voliči, intenzivně jezdím po Středočeském kraji a moje zkušenost je taková, že lidé nerozumí tomu, co je odpovědností obce, odpovědností kraje, co je odpovědností centrální vlády, pokud se podíváme na vertikální rozdělení.

... Demokraté ...

MS: *Dobrá, ještě by bylo dobré zmínit skutečnost, že se v našem národu neobnovil demokrat. To znamená, že máme demokratické instituce, ale demokratický duch zde není.*

HL: Ještě se ukazuje, že k tomu, aby demokracie fungovala, nestačí, že máte demokratickou ústavu, založíte demokratické instituce.

MS: *Demokracie tak odvisí od produktivní síly lidu, kde je v úctě brán člověk. Lidé, kteří si uvědomují širokou problematiku – měli by napomoci těm, kteří procesu nerozumí.*

HL: Ano, tady je i veliký prostor pro budování a kultivaci široké občanské společnosti.

... Občanská společnost ...

MS: *Trochu jsme se toho dotkli ve vztahu k Občanskému fóru. Součástí demokracie je i občanská společnost. Jak vnímáte její důležitost?*

HL: Občanská společnost je naprosto nezbytnou součástí dobře fungující demokracie. Rozvoj občanské společnosti, její aktivita v každodenním životě jsou nezbytné.

MS: *Myslíte si, že občanská společnost pomáhá nastavovat politikům zpětná zrcátka?*

HL: Nejen to, setkáváme se s tím denně, jelikož se na nás obrací různé iniciativy a občanská sdružení. Iniciativy zvenčí jsou něčím velice užitečným.

MS: *Jak vidíte kvalitu naší demokracie, když posuzujete devadesátá léta a současnost?*

HL: Jsem přesvědčena, že k demokratickému životu musí patřit i idealismus a nadšení. To je však jedna z věcí, která se postupem času z naší politiky vytrácí. Z mého pohledu je to velká škoda, protože naplňování demokratických mechanismů a principů nemůže být pouhou technologií moci. Vždy za tím musí být hodnoty a ideály.

... Kapitalismus ...

MS: *Já bych nyní opustil oblast politikou, ale přešel bych k oblasti hospodářské, tedy obnově kapitalismu.*

HL: Mně trochu zaskočí ten výraz, neboť pochází od Marxe.

MS: *Díky jeho slavné a vlivné knize Das Kapital.*

HL: Proto bych nemluvila o kapitalismu, ale o přirozených hospodářských vztazích.

MS: *Tržní hospodářství.*

HL: I to tržní hospodářství má mimořádně pochroumanou pověst. Myslím si, že tento výraz je velmi zabarvený.

MS: *Soudíte, že slovo tržní hospodářství je pomyslným hadrem na býka?*

HL: Pro někoho to může být hadr na býka, a proto bych to nazývala přirozenými hospodářskými vztahy, přirozenými včetně toho prvního principu, a to je respekt k soukromému vlastnictví. Právě k tomu jsme se vrátili. Jsem přesvědčena, že nefunguje jiná ekonomika než ekonomika založená především na soukromém vlastnictví. Mě úplně děsí některé úvahy, které dnes můžeme zaslechnout právě od zástupců levicových stran, že bychom se měli vrátit k vlastnictví státních společností a podobně. To je přehnaný projev důvěry v politiky a úředníky, kteří by takové firmy řídili.

MS: *Stát před transformací dominoval. Soukromé vlastnictví zde nebylo, ale přišlo s hospodářskou proměnou. Je dobré připomenout, že příklon ke státu přišel po druhé světové válce a existoval i u vyspělých kapitalistických zemí jako je Velká Británie.*

HL: Přirozené je, že se v každé společnosti hledají cesty ...

MS: *... k optimálnímu uspořádání.*

HL: Ale ono se přece i v západních zemích ukázalo, že státní firmy nefungují jako soukromé. To však neznamená, že lze ve stávající společnosti a stávajícímu uspořádání úplně všemu nechat volný průběh.

MS: *Máme stát, a ten je určen k regulacím.*

HL: Hospodářská činnost má zde druhotné dopady. Klasickou oblastí je životní prostředí, kde víme, že musíme nějaké regulace nastavovat, a proto se to dělá.

MS: *Vnímala jste, že obnovení trhu je návratem do přirozeného stavu?*

HL: Ano ...

... Doporučení ze zahraničí ...

MS: *Obnovení tržního řádu bylo doprovázeno Washingtonským konsensem, jenž byl vytvořen pro země Latinské Ameriky, nadnárodními institucemi jako byl Mezinárodní měnový fond, Světová banka, ale figuruje tam i americké ministerstvo financí. Desetibodový návrh mimo jiné zahrnoval liberalizaci cen, privatizaci, rozumnou fiskální politiku. Možná to bylo logické, jelikož centrální hospodářství selhalo, a tak země východního bloku tento koncept v některé míře aplikovaly.*

HL: Samozřejmě to mohou být rady, které nám byly dány zvenčí. Ale reálná aplikace poté byla v rukou jednotlivých zemí a jejich představitelů.

... Znaky budování tržní společnosti ...

HL: Charakteristické pro období po roce 1989 je nedostatek kapitálu. Dnes na to, co se zde odehrálo, a proč se to odehrálo tak a ne jinak, můžeme pohlížet různými způsoby, i kriticky. Můžeme mít velké pochybnosti o kuponové privatizaci a z činností fondů, které s tím souvisejí a s tím, jakým způsobem bylo naloženo s majetky. Můžeme mít velké otazníky nad tím, jak proběhla velká privatizace, mnohdy do rukou bývalých komunistických nomenklatur. S tím souvisely problémy bankovního systému, kde státní banky mnohdy dávaly nezajištěné a pochybné úvěry a vyvrcholilo to bankovní krizí koncem devadesátých let. Tyto všechny pochybnosti mít můžeme, ale také je dobré si

připomenout, že zde byl nedostatek vlastního kapitálu a současně velká nedůvěra ke kapitálu cizímu.

MS: *Jinými slovy, zde se objevoval skrytý nacionalismus.*

HL: Přesně, ten zde existoval. Všichni si pamatujeme na devadesátá léta, kdy každý příchod investorů ze zahraničí vyvolával napětí. Známe příběh privatizace Škody – Auto Mladá Boleslav, kde každý podobný návrh vedl k tomu, že se zde zvedal odpor. Objem kapitálu je omezený, vlastní kapitál nebyl. Byly zde ne úplně ideální cesty malé privatizace, kuponové privatizace, velké privatizace, které v jistém směru zapříčinily i bankovní krizi. Byla zde možnost využití zahraničních investic, ke kterým však byl značný odpor. Myslím si, že to byla těžká doba.

MS: *Byl také požadavek na rychlost, aby nedošlo k samoprivatizaci majetku, aby majetek nebyl „rozkraden“ vedením společností.*

HL: V rámci transformace 90. let proběhlo mnoho kroků, které můžeme nazvat minimálně za nemravné. Do dnešních dnů z toho existuje ve společnosti veliká trpkost.

MS: *... pocit nespravedlnosti, ...*

HL: *... rozčarování ...*

MS: *... a také nedůvěra k institutu trhu.*

HL: Tam jsou hluboké kořeny i našich dnešních problémů, a to jak z hlediska hospodářského, tak i z hlediska důvěry ve fungování demokratického systému. Pak se otázka důvěry v zahraniční kapitál začala vyvíjet pozitivně až po roce 1998, za vlády Miloše Zemana, která sem začala hrnout zahraniční investice za velmi deformujících podmínek.

MS: *Máte na mysli zahraniční pobídky ...*

HL: *... a právě to vytvářelo nerovnou konkurenci pro české investory. To má také své slabé stránky například v tom, že poté ty výnosy z kapitálu odchází do zahraničí.*

MS: *Nádherně je to vidět u českých bank.*

HL: Přesto to nebylo špatné období, byť zde vládla levice. Došlo k velkému přílivu zahraničních investic a současně k privatizaci velkých státních bank.

... Demokratický kapitalismus ...

MS: *Rád bych se zeptal, jak vnímáte vzájemný vztah a vzájemné podmiňování kapitalistického řádu a demokracie?*

HL: Pro mě je přirozeným stavem z hlediska správy společnosti demokracie, a přirozeným stavem z hlediska hospodářství jsou přirozené tržní stavy. I v řízené společnosti tržní vztahy fungují. Jsou jako zemská přitažlivost, prostě fungují, ať se nám to líbí, či ne.

MS: *Důkazem toho je, že za komunistického systému fungoval černý trh.*

HL: Tak se vlastně tržní vztahy vytváří i tam, kde je stát nenastavuje. Je to – mimo jiné – zákon nabídky a poptávky.

MS: *Ano, jsou pomyslným gravitačním zákonem.*

HL: Přesně.

MS: *Otázku vztahu demokracie a kapitalismu jsem položil z toho důvodu, že vlastníci majetku – kapitálu, mohou snáze ovlivňovat demokratický proces. Ti, kdo zastupují lid, jsou do jisté míry loutkami těch, kteří mají majetek.*

HL: Takto bych to vůbec nevnímala, každý má jen jeden volební hlas. Díky tomu dochází k velkému přerozdělování, obecně se dá říci, že třetina „nejbohatších“ dotuje zbytek společnosti, Ale samozřejmě existují i výjimky.

... Zpět k transformaci ...

HL: Když jsme hovořili o hospodářské transformaci devadesátých let, tak jsem zapoměla zmínit jednu důležitou etapu, a to byly restituce. To byl velmi dobrý a přirozený způsob, jak tyto základní vlastnické vztahy nastavit a částečně narovnat zvěrstva, která zde byla učiněna. To znamená, že docházelo k navrácení majetků rodinám, kterým patřily po staletí a vracely se majetky rodinám, které vybudovaly firmy. Myslím, že bychom našli spoustu příkladů, kde se tito restituenti stali pozitivními jádry fungování ekonomiky. Vidím to i na příkladu našeho pana předsedy, když je někdo zvyklý na to, že nese odpovědnost za rodinnou tradici, za rodinné majetky a je k tomu po staletí existence rodu veden. Nejedná se jen o přístup, je to nezastupitelný postoj nejen k majetku, ale i k lidem, se kterými spolupracují. Myslím si, že podobných pozitivních příkladů lidí, kterým byly vráceny menší či větší majetky, bychom našli mnoho, opravdu to není pouze o materiální hodnotě majetku. Vždy je to o dlouhodobé odpovědnosti, vztahu k majetku. Soudím, že toto je zásadní otázka pro naši společnost, že na rozhodnutí nemůžeme pohlížet pouze úhlem pohledu dneška, co si zrovna dnes podle průzkumu přeje volič, ale měli bychom se zajímat, jaké dopady naše rozhodnutí bude mít v delším horizontu. Tak bychom se měli naučit pohlížet na situaci a přizpůsobit tomu naše rozhodnutí, která danou situaci reflektují.

MS: *Nutno říci, že šlechtici mají jinou perspektivu vidění, a také je to na majetku vidět, že?*

... Hodnoty ...

MS: *Hospodářský a politický řád nefunguje ve vzduchoprázdnu, ale podmiňují jej hodnoty. Rok 1989 je spojen s příchodem svobody. Asi správně jste poukázala, že někteří z nás svobodu neradi přijímají, protože se musí rozhodovat. Člověk si může říci: „Dobrá, ale to je z toho důvodu, že lidé nejsou vnitřně svobodní“. Člověk by měl usilovat o svou vnitřní svobodu nezávisle na tom, jaký režim vládne. Jak toto vnímáte?*

HL: Vnitřní svoboda je vlastně základem k tomu, aby člověk mohl žít ve vnější svobodě, i když je pravda, že vnitřní svoboda nemá mnoho společného s tím, v jakých vnějších podmínkách člověk žije. Vnitřní svoboda je dána něčím úplně jiným.

MS: *Pokud toto člověk nemá v hlavě srovnáno, je obtížné budovat svobodný svět, který je kolem nás.*

HL: Myslím si, že ve spoustě lidí zavládlo obrovské zmatení. Najednou otevřený prostor svobody mnozí z nás neuměli dobře přijmout.

MS: *K tomu také nebyli vychováni.*

HL: Určitě v tom směru předchází režim mimořádně deformoval lidský přístup ke svobodě. Již jen to, že děti slyšely něco jiného doma a něco jiného od svých rodičů, prarodičů, příbuzných a něco jiného slyšely ve škole, to přece mimořádně deformuje každého mladého člověka. Báli se, a byli vedeni k tomu, aby raději nevyslovovali své názory.

MS: *Důležitou hodnotou je pravda. Ostatně Václav Havel toto slovo včlenil do sloganu sametové revoluce: „Pravda láska zvítězí nad lží a nenávisť.“ Díky tomu společenská přeměna dostala patřičný étos, byť někdo se tomuto spojení vysmívá.*

HL: Pravda určitě a také bychom měli dbát na pravidla. Řeknu to asi velmi stroze, ale každý z nás by se měl pokoušet o to, abychom ta základní pravidla a hodnoty ve společnosti dodržovali. Musí být nějaká shoda na tom, jaké hodnoty a jaká pravidla to mají být. Po staletí v evropském prostoru to byla pravidla a hodnoty, které vycházely z křesťanství. Je otázkou, kolik lidí v české společnosti je ukotveno v křesťanství, kolik lidí respektuje práva vycházející z křesťanských principů jako je DESATERO či pravidlo z Nového zákona – Láska k bližnímu, jestli jsme ochotni plnit základní pravidla jako je nelhat, nekrást, ...

MS: *... chovat se slušně ...*

HL: Ukazuje se, že to nejde dohnat žádnou legislativou, žádnými zákony. Je to skutečnost, na kterou neustále narážíme.

MS: *Jestliže to chceme dohnat legislativou, vznikají takové problémy, s nimiž společnost nepočítala. Legislativa měla zajistit hladké fungování systému, ale nakonec způsobila zatuhnutí procesů, které sama měla regulovat. Nádherným příkladem je i zákon o veřejných zakázkách. Nemuselo to však být, kdyby jistí lidé či skupiny ve společnosti respektovaly majetek druhých a neměly zájem se obohacovat.*

HL: To je velmi dobrý příklad, protože každý takový zákon, který se zde připravuje, prochází důkladnou diskusí o tom, jak jej napsat, aby nemohl být zneužíván nebo obcházen. Zkušenost je taková, že cokoliv je v české společnosti kodifikováno, vzápětí se hledá způsob, jak to obejít, a tak se zákony stávají mimořádně komplikovanými a mnohdy těžko použitelnými.

MS: *Pokud lidé nebudou respektovat konstitutivní hodnoty, hodnoty, které se obtížně popisují, protože jsou abstraktní, pak nebudou fungovat zákony, které se snaží negativní vlivy eliminovat.*

HL: Jakmile to nevychází ze členů společnosti, tak to nikdy nefunguje. Dám příklad, jak lze pohlížet na otázku lidských práv. Kdysi jsem psala úvahu Kořeny lidských práv v novozákonních textech. Když se na to podíváte, lidská práva, která byla formulována v průběhu dvacátého století, vychází z principu: „Já, člověk, mám právo na ochranu a různé svobody ...“ Když se podíváme do novozákonních textů, tak tam se říká: „Ty člověče, ty jednotlivče, se máš chovat takovým způsobem k druhým, abys mu neublížoval.“ Pokud je toto součástí principů chování jednotlivce, může to fungovat. Jestliže je to dáno shora, aniž by to lidé, jednotlivci přijali za své, je to nesmírně obtížné. Jsem však přesvědčena, že je to právě na jednotlivcích ...

... Politika a kontexty ...

MS: *Nyní bych přešel k tématu, které je vám blízké a navazuje na témata, o nichž jsme výše hovořili. Z hovoru vyplývá, že jste člověk politický, jak by řekl Aristoteles.*

HL: Ano, jsem skutečně člověk politický. Tato choroba se začala projevovat velmi brzy. Začala se projevovat tím, že v době dospívání jsem četla životopisy Beneše, Churchilla, začala jsem se zajímat o politiku, která zde byla za první republiky, zajímala jsem se o novodobé dějiny. Měla jsem prastrýce, který strávil 12 let v uranových dolech. S ním jsem vedla dlouhé debaty o politice, jelikož on byl také člověk politický, byť v jeho případě to skončilo smutným „pobytem“ na dvanáct let. Zajímala jsem se o politiku, jak fungovala v době komunistického režimu. Hodně mně zajímalo, jak funguje společnost, jak fungují demokratické systémy.

MS: *Je dobré se zeptat, co bylo podle vás charakteristické pro politiku před rokem 1989?*

HL: Byl to totálně deformovaný systém postavený na komunistické ideji sociálního inženýrství. Byl to systém zvrhlý, mající až znaky panoptika.

MS: *Tážu se též proto, že každý desátý obyvatel Československa byl členem komunistické strany. To znamená, že lidé měli stranický průkaz a byli její součástí, byť třeba „papírově“ ...*

HL: To je těžké soudit a posuzovat, jaké motivace kdo měl. Setkala jsem se s tím, že jsem na seznamech Státní bezpečnosti našla kněze, který křtil mé děti, a mnohé další. Pochopitelně, že je z toho člověk zaskočen. Nesouhlasím s tím, když někdo takto činil, nicméně se domnívám, že člověk není oprávněn odsuzovat druhé. Na to je hezké indiánské přísloví: „Člověk nechodí v sandálech toho druhého.“ To znamená, že neprochází stejným životem, neřeší stejné situace.

... Po roce 1989 ...

MS: *Dobrá, co jste poté očekávala od politiky po roce 1989? Bylo tam nadšení, ochota participovat, lidem nebylo jedno, co se děje. Pak po vzestupu přišel pokles.*

HL: Asi jsme si již tenkrát měli uvědomit, že po vývoji, kdy zpočátku jsou lidé v podobných zlomových etapách nadšení a mají velká očekávání, nastane zcela přirozeně ústup. Neměli bychom zapomínat, že míra našeho zklamání je vždy dána mírou našeho očekávání. Je otázkou, zda míra našeho očekávání je přiměřená. To, čím jsme si prošli, bylo zákonité, třebaže jsem si přála, aby spousta věcí bylo jiných, aby se vyvíjely lépe. Musíme přijmout zkušenost z našich minulých let, snažit se poučit z toho, co bylo, co se nepovedlo a pokusit se to napravit. Nikdo to za nás nezmění.

MS: *Jací lidé se v počátcích nového režimu dostávali do politiky? Myslíte si, že to byli idealisté? Někteří z nich vyšli z Chaty 77.*

HL: Určitě. Velká část lidí má pro mě velký morální kredit právě pro to, že byli stateční před rokem 1989. Opravdu se dokázali aktivně vymezit vůči totalitnímu režimu. Jejich práce si nesmírně vážím.

MS: *Nemáte pocit, že se z politiky vytratilí lidé, kteří měli ideály? Jsou tam spíše lidé pragmatičtí.*

HL: Jsem přesvědčena, že i v současné v politice jsou mnozí lidé, kterým závisí na ideálech, a mají ucelenou představu směřování společnosti, kterou chtějí prostřednictvím politiky naplňovat a konají v zájmu voličů, kteří sdílejí podobný pohled na svět. To je v pořádku. Česká politika se přiblížila modelu, který známe i ze západních zemí. Jednou věcí je první etapa ustavení demokratické politiky. To byla otázka Občanského fóra, kam se zapojili lidé z disentu. Zvláštní skupinou – myslím si, že by to bylo zajímavé, kdyby to někdo zpracoval – byli lidé, kteří přišli z Prognostického ústavu ČSAV, a působili v Občanské demokratické straně, Občanské demokratické alianci, ...

MS: *... Komunistické straně Čech a Moravy ...*

HL: To je záležitost Jiřího Dolejše. Nesmíme zapomenout na Miloše Zemana. Rozhodně je to zajímavý prvek naší politiky, který nevím, zda byl nějak zpracován. Jak je možné, že z tohoto jednoho centra vyšlo takové množství zajímavých lidí?

MS: *Byli to lidé, kteří něco znali, ...*

HL: ... byli „připraveni“.

... Člověk a politika ...

MS: *Člověk, jenž způsobí v politice, by měl být patřičně vybaven. Jakého člověka podle vás vyžaduje?*

HL: Myslím si, že člověk sám by měl být hodnotově ukotven, vnitřně svobodný tak, aby neměl nutkání reagovat na každý vnější podnět populisticky.

MS: *To znamená, že by měl přijmout fakt, že bude kráčet po cestě, která je klikatá, občas má srázy ...*

HL: Přitom by měl být vnímavý. Určitě v naší politice hodně fouká!

MS: *Říkáte, že v politice je to jak na „větrné hůrce“.*

HL: Každý den fouká z jiné strany a někdy jsou větry dost ostré a nárazové.

MS: *Zkrátka lidé, kteří se v politice vyskytují, spíše podléhají náladám, než ...*

HL: ... aby se na to dívali z dlouhodobého hlediska. Tím, že nesdílejí jisté hodnoty, mohou mít různé jiné motivace k zapojení se do politiky.

MS: *Čtyři roky je doba volebního cyklu, a tomu odpovídá i chování představitelů, nemyslíte?*

HL: Souhlasím. Přestože je volební cyklus čtyřletý, je jisté, že každá politická strana by měla vycházet z hodnot a měla by být ukotvena. Měla by pro společnost nabízet program s delší perspektivou, a ne se snažit působit jako „catch all party“, které se snaží před volbami chytit každý hlas, každého voliče.

... Deklarace programu ...

MS: *Je jistě problém, že jednotlivec, strana sice něco deklaruje, pak to ale neplní. Můžeme to vidět i během hospodářské transformace, že Václav Klaus se lidem představoval jako velký liberál. Poté se ukázaly nedostatky a některými lidmi je považován rétoricky za liberála, ale prakticky za socialistu.*

HL: Myslím, že v tomto máte pravdu. Kroky transformace byly obtížné, mnohdy nestandardní. Všichni víme, a to bylo mnohokrát opakováno, že v 90. letech hospodářské kroky předběhly utváření pevného právního rámce.

MS: *Pak se hovoří o právním nihilismu. Zde jde též o to, že člověk něco deklaruje, ale nakonec se stejně nic nedělá. Lidé si mohou říci: „Je sice hezké, co říkáte, ale podle činů je poznáte.“*

HL: Je nutné říci, že v současné době žijeme v mimořádně turbulentní době, opravdu se může stát, že když stojíte na počátku čtyřletého období před voliči, máte představu vývoje vycházející ze znalostí té doby, a poté vnější vývoj může být natolik dramatický, že na to musíte reagovat trochu jinak, než bylo úmyslem. Jsme zkrátka malá desetimilionová země uprostřed Evropy a není vše to, co se u nás děje ovlivněno jen námi samými.

MS: *S tím lze souhlasit. Jsme nejvíce otevřená ekonomika.*

... Znalost poslance ...

MS: *Ještě bych zůstal u poslance. Co by podle vás reprezentant lidu měl znát? Jaká by měla být jeho výbava?*

HL: To nedokážu posoudit obecně. Mohu pouze říci, co je užitečné pro mě a čím jsem prošla. Působila jsem v komunální politice i v krajské. Šest let jsem byla členkou výboru regionů Evropské

unie, poznala jsem i evropskou politiku. Jsem ráda, že jsem mohla vystudovat politologii, což je mimořádně zajímavý obor, kde člověk získá znalosti nejen z politologie, ale i ze sociologie, psychologie, ekonomie, geopolitiky a dalších oborů. Jistě je dobré, že jsem několik let studovala management. To je též oblast, která je přínosem. Pro politika je důležité, aby vyznával nejen hodnoty, ale také aby se k problematice stavěl věcně. Rozhodně by neměl užívat prázdné fráze. Když se setkám s problémem, který mám řešit, snažím se zorientovat v informacích, vybrat podstatné a poté vyhodnocuji, co pro věc mohu udělat.

MS: *Dobrá, ale setkáváte se s podobným přístupem u svých kolegů?*

HL: To nechci hodnotit. Každý politik, každý poslanec je originál, a nechci hodnotit, jakým způsobem kolegové ke své práci přistupují. Každý se musí nějak vyrovnat s tím, jak mandát pojme. Pro mě je stejně důležité být v kontaktu s voliči, a proto mám za sebou po Středočeském kraji stovky cest, stovky setkání jak s komunálními politiky, tak i zástupci neziskového sektoru, podnikateli či s mladými lidmi.

MS: *Podle toho také politika vypadá.*

... Levice a pravice ...

MS: *Rád bych se zeptal, jak vnímáte dělení politické scény na levici a pravici? Jsou názory, že je to již zastaralé dělení.*

HL: Od počátku bylo mimořádně zjednodušující, protože všichni víme, že to není pouze dělení na levici a pravici. V rámci pravicové politiky nalezneme spoustu proudů. V nejjednodušším pojetí jsou to konzervativní a liberální proudy. Plně bych se nevzdávala pravolevého dělení, ovšem jak jsem uvedla, je zjednodušující.

MS: *Využijme dialogu o pravici a levici ve vztahu k otázce státu. Jak nahlížíte na jeho postavení, důležitost. Politici jej svými kroky v oblasti zákonů a nařízení ovlivňují.*

HL: Stát je důležitou správní jednotkou, která je daná svým územím, obyvateli a svrchovaností, kterou uplatňuje na svém území.

MS: *Dobrá, ale takový francouzský liberál Frédéric Bastiat uvažoval o státu jako o fikci, kdy někteří z nás žijí na úkor druhých.*

HL: Nemyslím si, že stát je nějaká fikce. Nelze zjednodušeně říci, že jedni žijí na úkor druhých. Ono těch úhlů pohledu, jak pohlížet na sociální realitu, tedy i na stát, na ty kdo získávají a ztrácí, je celá řada.

MS: *Zmínila jste se například o velkém množství invalidních důchodů, které jsou státem přiznávány.*

HL: Netvrdím, že oni žijí na úkor druhých, ale pouze říkám, že je vždy potřeba jisté věci ve společnosti pojmenovat, otevřeně o nich hovořit, zda počet lidí pobírajících například invalidní důchod je přiměřený, zdali opravdu míra solidarity, která ve společnosti je, je přiměřená ...

MS: *... a odpovídá výkonnosti hospodářství.*

HL: Toto se vždy proměňovalo a do budoucna proměňovat bude. Je potřeba hledat takové cesty, které budou dlouhodobě udržitelné.

MS: *Na otázku státu jsem se tázal také proto, že lidé, představitelé reformy usilovali o malý stát,*

který bude efektivní. Vzpomeneme si na projev Václava Havla Rudolffnu v roce 1997. Tam říká asi toto: „Chtěli jsme efektivní a malý, ale je rozsáhlý, přebujelý a nefunkční ...“

HL: Zdráhala bych se používat výrazů, že máme nefunkční stát. Někdy si namlouváme, že stát vůbec nefunguje, že je to vše špatné. Myslím si, že zde máme spoustu věcí, které máme napravovat, zlepšovat. Ten, kdo používá výrazy, že tento stát je nefunkční, tak nikdy nevyjel za hranice střední Evropy. Jsem přesvědčena, že tento stát je velmi dobře fungující, ale s mnoha nedostatky. Máme ještě jednu zvláštní pozici. Ta vyplývá z toho, že jsme ve střední Evropě a že se často poměříme s Rakouskem, Německem, možná bychom tam mohli zařadit i Velkou Británii a jiné země. Tyto země jsou v rámci fungování států světové špičky. Je to dobře, že se s nimi poměříme, ale musíme si uvědomit, že máme určitý handicap již zmiňovaných padesáti let. Rozhodně si myslím, že stát by měl fungovat lépe, měl by fungovat efektivněji, mělo by být méně úřadů, mělo by být méně byrokracie. To vše je pravda, ale zase to nemůžeme změnit mávnutím kouzelného proutku.

MS: *Více jak dvacet let zde něco budujeme a lidé srovnávají. Správně jste řekla, že kdo měl velká očekávání, je poté zklamán.*

... Rekonstrukce státu ...

MS: *Ještě bych využil skutečnosti, že jste se nedávno přihlásila k projektu Rekonstrukci státu. Jako jedna z mála poslanců jste jej podepsala. Člověk se může setkat s postojem, že více jak dvacet let budujeme demokracii a najednou zjišťujeme, že se stát stal zajatcem zájmových skupin.*

HL: Takto to nevidím. Nemyslím si, že by stát byl zajatcem zájmových skupin. Jsme však v nějaké fázi, došlo zde k vyhodnocení: abychom se dostali dál a šli kupředu, bylo by dobré, aby se udělaly některé kroky. Je to impuls ze strany občanské společnosti. Myslím si, že právě tato část společnosti je i pro nás pro politiky velmi důležitá. Seznámila jsem se s těmi návrhy. Je třeba říci, že většina návrhů již ve sněmovně byla, nebo se projednávají, a já jsem pro ně hlasovala. Poté, co jsem se s nimi seznámila, podpořila jsem je. Ovšem je nutné hledat přesné formy toho, jak tyto návrhy pojmout, ne všechny jsou dopsány. Ale to, co už je připraveno, obsahuje důležité prvky, které by nás mohly posunout dopředu.

MS: *Inu, je třeba vyvést společnost ze scestí.*

... Politická strana ...

MS: *Ještě bych zmínil jedno téma. Politiku dělají politici, a ti se sdružují ve stranách. Čím pro vás je politická strana i v kontextu toho, jaké praktiky byly užity. V minulých letech se hovořilo o „velrybářích,“ praktikách, které stranictví poškozují.*

HL: Nebudu hodnotit to, co se dělo a děje v jiných stranách, jelikož o tom mám pouze vnější informace. Sama jsem velice ráda, že jsem ve straně, která vznikla na zdravých základech, která má několik tisíc členů, kteří v tuto chvíli působí na celostátní, krajské i komunální úrovni. Myslím si, že strana je taková, jací jsou lidé, kteří se na jejím budování podílí. Velice si vážím toho, že mohu spolupracovat jak s Karlem Schwarzenbergem, tak s Miroslavem Kalouskem, kteří naši stranu založili. Jsem též ráda, že TOP 09 od počátku stojí na hodnotových principech, tedy i na hodnotovém Desateru. Oba pánové jsou politiky, kteří se po dlouhá desetiletí pohybují v praktické politice, vědí, že pro dosahování politických ideálů je potřeba v politice zvládat i praktické kroky.

MS: *Tuto otázku jsem položil proto, že Češi nejsou moc ochotni se stát členy politických stran.*

HL: Je nutné říci, že období, kdy byly masivně budovány, je spojeno s koncem 19. století a počátkem 20. století. Od té doby se takového počtu lidí, kteří by masově vstupovali do politických stran, již

nedosáhlo. Navíc – pravicová strana, která je založena na konzervativních principech jako TOP 09, se nikdy nemůže stát masovou politickou stranou. K nám přicházejí jednotlivci, kteří jsou zkušení, jednotlivci, kteří mnohé dokázali. Zajímavé je, že mnohdy jsou to lidé, kteří pocházejí z velmi skromných poměrů. Většina lidí, s nimiž se v naší konzervativní straně setkávám, jsou lidé, kteří sami museli v životě bojovat a vybudovat si svou pozici.

MS: *Zde jde o to, aby se strany nestaly prostorem pro ty, kteří chtějí zneužívat své postavení. Je nutné, aby strana měla patřičné mechanismy, které tyto lidi eliminují.*

... Žena a politika ...

MS: *Ještě bych položil otázku, co ženy a politika? V České republice je účast žen v politice mizivá.*

HL: Myslím si, že to především záleží na ženách. Politika je prostředím, kde to hodně „fouká“, a které je mnohdy nepřijemné a agresivní. Je to činnost, která je mimořádně časově náročná – a to na úrovni komunální i celostátní. Účast v politické straně obnáší téměř denní setkávání se svými stranickými kolegy i voliči. Většinou v odpoledních či večerních hodinách nebo víkendech. Zkrátka je to činnost, která je mimořádně časově náročná, byť to pro vnější svět není úplně vidět, a proto si myslím, že pro ženu je velmi těžké rozhodnout se, zda se této činnosti věnovat.

MS: *Jaké impulsy přináší ženy do politiky? Racionalita je doména mužů.*

HL: Být jsem žena, tak se považuji za velice racionální, současně ženy vnáší větší umírněnost, smysl pro spravedlnost, konsensus, větší vnímavost. To jsou hodnoty, které ženy mohou do politiky přinést.

MS: *Soudíte, že česká politika by byla o toto obohacena?*

HL: Ano, myslím si, že určitě. Politika by byla méně konfliktní, pokud by tam bylo zastoupeno více žen, ale rozhodnutí vstoupit do politiky je na ženách samotných. Domnívám se, že je nutné ženy povzbuzovat, zvláště ty, které mají chuť jít do politiky a mají k tomu předpoklady, aby se zapojily. Komunální úroveň je velmi dobrou a přirozenou příležitostí pro vstup žen do politiky.

MS: *Dá se říci: je startovací dráhou. ...*

HL: Ano, dnes ženy mají příležitost jít do politiky. Jako žena jsem nezažila nějaká omezení, nějaký handicap, to že by mě kolegové eliminovali, protože jsem žena. Není možné, a bylo by pro ženy nedůstojné, kdyby zastoupení žen bylo dáno kvótami či jinými nepřirozenými nástroji ...

... Racionalita ...

MS: *Rád bych se při této příležitosti zeptal na význam racionality v politice.*

HL: Pro mě jsou racionalita, logika a věcné rozhodování mimořádně důležité.

MS: *Právně v politice se tento element nenachází.*

HL: Já se tímto přístupem v politice snažím hodně řídit, ale na druhou stranu se racionalita velmi přeceňuje ... i při hodnocení politiky. Velkou roli v politice hrají osobní vztahy jednotlivých politiků, jestli si rozumí, či ne, zdali mají „zranění“ z předchozích setkání i to, jak se do toho promítají osobností vlastnosti jednotlivých politiků, jejich přístup ke světu. To jsou věci, které se při hodnocení politiky zvenčí podceňují. Na tom není nic špatného, ale je to lidský prvek v politice, který se nedá jednoduše pojmout při hodnocení politického systému.

MS: *Myslíte si, že kdyby toto lidé vzali v úvahu, dívali by se na politiku jako na prostor racionality? Říkáte, že cosi se nezohledňuje.*

HL: Při hodnocení politiky se uplatňuje spousta metod. Je to například teorie her. Tam se vychází z toho, že se politik chová racionálně. Neplatí to však vždy.

... Rozpočtový výbor ...

MS: *Využijme příležitosti setkání a obraťme se k jedné z vašich parlamentních funkcí. Jste místopředsdkyní rozpočtového výboru.*

HL: Ano, kromě toho vedu stálou komisi pro rodinu a rovné příležitosti.

MS: *Jak se vám jedná o tématu rozpočtu, když český rozpočet je ve schodku, což vede k zadlužování země?*

HL: To je zvláštní paradox, s nímž se poslední měsíce setkáváme. Na jednu stranu - na nás opozice křičí, že stále ten stát zadlužujeme, ale v druhé větě říká, že příliš snižujeme schodek. Dokud zkrátka schodek máme, pořád se zvyšuje dluh. Je nezbytné schodek snižovat, jelikož náklady dluhové služby dnes již činí téměř 50 miliard korun a je to asi třetí nejvyšší položka státního rozpočtu. A to jsme na tom velmi dobře ve srovnání s jinými státy. Schodek nemůžete snižovat jinak, než že snížíte výdaje, to jsou ty hloupé škrtky, nebo zvýšíte příjmy, a to je zvyšování daní. Žádný politik podobné kroky nečiní rád. Představa, že kdokoliv z nás přichází před veřejnost s nadšením a s požadavky, jako je snížení valorizace důchodů nebo zvýšení daně, je to mylná. Kdybychom nevnímali, že to je pro budoucnost nezbytné, tak bychom tak nečinili. Určitě velkou bolestí nejen České republiky, ale celé Evropy a mnoha dalších zemí zejména posledních dvaceti let je, že se říkalo: „Zadlužování je vlastně normální.“ Ve veřejnosti se vyvolává pocit, že se hodně „šetří“. Ale to je podobné, jako kdyby senior měl důchod 10 tisíc korun měsíčně, každý měsíc vydal 11 tisíc, nevyšel s tím, a proto se každý měsíc zadlužil, a přesto měl pocit, že šetří. Nemám pocit, že šetříme. K tomu se připojuje myšlenka, že musíme obnovit hospodářský růst povzbuzením domácí spotřeby. To znamená, že se zase víc zadlužíme. Jsem přesvědčena, že každá dlouhodobě stabilní, prosperující ekonomika musí být postavena na úsporách a investicích, ne na dluzích, protože se úspory přeměňují na investice.

MS: *Bohužel minulá léta se rozpočty některých států projídaly - a to byl příklad i naší země.*

HL: Přesně, to je další otázka. Před nedávnem měl hezký komentář ministr financí Miroslav Kalousek na rozpočtovém výboru, když levici říkal: „Vy argumentujete „polovinou“ Keynesese. Ten říká, že v době hospodářské krize můžete vytvářet schodky, můžete investovat do veřejných staveb, jak to dělal Roosevelt v rámci New Deal v Americe, ale již neříkáte, že se v době hospodářského růstu mají vytvářet přebytkové rozpočty.“ Ve chvíli hospodářského růstu měly být sestavovány přebytkové rozpočty nebo minimálně vyrovnané. To je ta bolest, na kterou nyní narážíme. Levice nám uplatňuje polovinu Keynesese. V době svého vládnutí zemi zadlužovala, i když byl hospodářský růst 7 procent ročně. Zkrátka takto to dlouhodobě nejde.

MS: *Nicméně i pravicové vlády na tom mají svůj podíl. První přichází v roce 2006. To se našemu hospodářství dařilo, přesto rozpočty končily v dluzích.*

HL: Jistě víte, že reálně mohly ovlivnit rozpočet na rok 2008. To proto, že v roce 2006 byly volby, byla první Topolánková vláda, poté druhá Topolánková vláda, která připravovala rozpočet na rok 2008. Je veřejně známo, že první rozpočet, který sestavovala, byl skončen se schodkem pouhých 19 miliard korun. To znamená, že kdyby trend pokračoval, a nezasáhla do toho krize, věřím, že dnes již máme přebytkové rozpočty.

MS: *Ano, to se dostáváme do polohy „kdyby“. Nutno říci, že dobrý hospodář je připraven i na špatné počasí, které přišlo po roce 2008.*

HL: To je sice pravda, ale hospodářská krize – tak jak vypukla v roce 2008, byla nečekaná a hluboká. Nedovedu si představit, že by Topolánkova vláda byla schopna udržet schodek v rozmezí dvaceti miliard korun a z roku na rok seškrtila obrovských 170 mld. Kč. To se u nás nikdy nikomu nepodařilo a navíc by to vyvolalo mnohem větší recesi. Nedovedu si představit, jaké by byly důsledky těchto zásahů.

... Vyrovnání se s minulostí ...

MS: *Na závěr se dotkněme otázky vyrovnání se s minulostí a existenci strany, která je označována za nesystémovou. O ní se říkalo, že zanikne, ale události nám nedaly zapravdu.*

HL: Myslím si, že mělo dojít k zákazu komunistické strany po roce 1989. To, že se tak nestalo, já osobně považuji za velikou chybu. Dnes je situace trochu komplikovanější, protože jsme komunisty „de facto“ 25 let akceptovali. Ona zde je, má své voliče. Nedovedu si představit, že bychom po 25 letech přistoupili k jejímu zrušení. Myslím si, že je velikou škodou, že sama nebyla schopna takové reflexe, aby se alespoň v zásadních obrysech změnila svá ideologická hesla včetně názvu. Zde můžeme vidět i právní rozpor. Máme uzákoněno, že se nesmí propagovat komunismus, ale současně máme parlamentní stranu s tímto názvem. Vidím v tom rozpor až symbolický.

MS: *Soudíte, že společnost se dostatečně věnuje otázkám minulosti?*

HL: Ráda bych dokončila. Tato politická strana vystupuje v zajímavé pozici z toho důvodu, že se uplynulá období nepodílela na vládě a z tohoto důvodu se nemůže prokázat fakt, že to, co slibuje, je nerealistické. Komunistická strana nám vyplňuje prostor kolem patnácti procent hlasů, a dlouhodobě deformuje demokratický prostor i systém při uzavírání koalic. To znamená, že celý politický systém negativně ovlivňuje. Jsem ale také přesvědčena, že komunistická strana v tuto chvíli hraje roli strany, která sbírá protestní hlasy občanů, i v tomto můžeme vidět funkci strany v politickém systému.

MS: *Nový prezident Miloš Zeman si však přeje vládu levice s podporou komunistické strany.*

HL: Tato slova považuji za mimořádně nebezpečná. Považuji za riskantní, pokud by toto uskupení vzniklo, ale co považuji za zásadně demokracii ohrožující, je možnost, že by již v příštím roce získala levice Parlamentu ústavní většinu. Všichni víme, že Ústavu, ústavní zákony, ústavní systém lze ovlivňovat ústavní většinou, která je současně v horní i dolní komoře Parlamentu. Ještě nikdy se zde nestalo, aby měla ústavní většinu levice, ale nakonec i pravice v obou komorách Parlamentu a měla možnost zásadním způsobem ovlivňovat ústavní systém. V tomto vidím velké riziko voleb v roce 2014.

MS: *Někdo by mohl říci, „Pán Bůh s námi a zlé pryč! Dobrá, jaké neuralgické body vnímáte v rámci proměn společnosti?*

HL: Za neuralgický bod považuji hodnotové vykořenění, neznalost naší minulosti i historie vývoje a demokratických systémů v jiných zemích.

MS: *Co Česká republika a její budoucnost v Evropě či globalizovaném světě?*

HL: Jsme vzdělaný národ s historií, na kterou můžeme být hrdí. Je nás však pouze 10 milionů, a pro naši budoucnost je nezbytné, abychom byli součástí Evropské Unie, pak můžeme uspět i v rámci dnešního globalizovaného světa.

MS: *Děkuji vám za vaše postoje ...*

P.S.:

MS: *Jak jste se osobně účastnila obnovy demokracie a kapitalismu?*

HL: Již na konci roku 1989 jsem se zapojila do politiky. Dvanáct let jsem působila v komunální politice, osm let jsem byla krajskou zastupitelkou a šest let členkou Výboru regionů Evropské unie. Od počátku 90. let jsem provozovala malý rodinný penzion a vím, jak nesnadné to mají malí podnikatelé. Tato etapa pro mne byla velmi přínosná i stovkami zajímavých setkání a diskusemi, zejména s obyvateli západoevropských zemí, při kterých jsem poznala jejich zkušenosti, jak z oblasti podnikání, tak i z politiky.

MS: *Účastnila jste se kuponové privatizace, jakožto velké příležitosti obnovy kapitalismu?*

HL: Ano, zúčastnila a snažila jsem se o vyvážené portfolio. Dala jsem přednost vlastní volbě před vložením do fondů. Je velká škoda, že fondy byly u nás v rámci kuponové privatizace značně zdiskreditovány. Považuji je obecně za dobrý nástroj pro investice a v mnoha zemích i významný zdroj prostředků pro investice. Tedy i za nástroj hospodářského růstu a příspěvek ke vzniku nových pracovních příležitostí.

MS: *Co jste říkala na rozdělení Československa na dvě samostatné republiky? Nevedlo náhodou ono rozdělení k eliminaci slovenského nacionalismu, což vedlo k lepší spolupráci v rámci Visegrádského společenství a také k opětovnému setkání v Evropské Unii?*

HL: Na rozdělení nemůžeme být hrdí, jelikož jsme se nedokázali domluvit - a to znamená selhání. Hrdí však můžeme být na to, jak kvalifikovaně a technicky bravurně toto rozdělení proběhlo, což nemá ani z celoevropského hlediska obdoby. Slovenská historie je jiná než historie českého národa. U nás utvrzování národní identity proběhlo již v 19. století v době národního obrození. Slováci si svým způsobem tímto prošli až v 90. letech 20. století. Vliv na tuto skutečnost mělo i pojetí první republiky, kde se hovořilo o československém národu, ale to by bylo na širší diskusi. Je velice dobře a pro oba státy přínosné, že v tuto chvíli jsou naše vztahy vysoce nadstandardní, velice si tohoto vážím, stejně tak jako visegrádské spolupráce. Visegrádská iniciativa i Evropská Unie je tu pro státy, které spolu spolupracují, vzájemně se podporují, dokážou se dohodnout - a to považuji za vysokou hodnotu, za kterou musíme být i s ohledem na evropskou historii mimořádně vděční.